

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Владимир Любенов Жобов

по конкурса за заемане на академичната длъжност „професор“ по 2.1.
Филология (Български език – Старобългарски език), обявен в ДВ, бр. 103 от
10.12.2021 г.

Единствен кандидат в конкурса е доц. д-р Петко Димитров Петков, дългогодишен преподавател във Факултета по славянски филологии на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Той се представя в конкурса с редица монографии, сборници, студии и научни статии, написани след хабилитацията му за доцент през 2016 г., част от тях в съавторство. В това становище ще се спра основно на трудовете, които са написани самостоятелно, и на тези, в които авторството му е ясно посочено.

Основно място сред тях заема монографията „Zaropismo illi Balgarska Istoria на отец Едоардо Валпа“, приета за печат в издателство „Буквица“, за което е представен официален документ. В нея е представен ценен паметник на павликянската книжнина, написан през 1849 г. от католически свещеник, служил последователно в селата, които сега се казват Житница и Генерал Николаево (днес квартал на гр. Раковски). В книгата са включени материали от всички налични преписи на паметника, паралелно се издава и текстът на Царственика от 1844, който е послужил като основа на произведението на Валпа. Появата на тази книга е събитие за българската диалектология, както и за историята на българския език. Павликянският говор заема уникално място в картината на българското диалектно разнообразие. Разположен от двете страни на Стара планина, говорен в села, които дори не са в непосредствено съседство във всеки един от двата ареала, павликянският говор показва значително структурно единство. Това е в ярък контраст със ситуацията на друга професионална общност – на българите мюсюлмани, – при която лингвистичната диференциация расте с географското разстояние, както във всеки диалектен континуум. Не е окончателно решен и въпросът за връзката на павликянския с родопските говори, предположена от Любомир Милетич и неподлагана по-късно на критична преоценка. Затова всички нови данни за този говор (или говори) са изключително ценни.

Петко Петко предлага и подробно езиково описание на паметника, съобразено с класическите описания на павликянския диалект на Милетич от 1912 г. Авторът подхожда изключително внимателно, като успява да отсее реалните черти на диалекта, представени в ръкописите, от ограничения, свързани с избраната от Едоардо Валпа графика и опитите му да се придържа към нещо като норма. Добре запознат с особеностите на павликянския говор, Петко Петков открива малкото на брой, но показателни случаи, в които диалектните особености се появяват в текста (необходимо е да се когирира в окончателното издание механичната грешка „промяна на *e* (вместо *o*) в *у* може да се илюстрира със следните примери: *kuren, od koguto*“ на стр. 41).

Убедително е заключението на автора, че павликянският говор, според чертите му в този ръкопис, се свързва по-скоро със златоградския, отколкото с централния родопски говор. Важен е и въпросът за развитието на ятовата гласна. Петко Петков не се съмнява, че по времето на създаването на ръкописа нейният рефлекс е бил различен от гласната /*e*/ (стр. 36). Авторът има пълни основания за това, след като в ръкописа не се различават и гласните /*a*/ и /*ъ*/ (стр. 36). Няколко десетилетия по-късно Милетич твърди, че само *у* най-старите информатори се чува по-различен (по-отворен) изговор на ятовата гласна. Тъкмо усилията на учени като Петко Петков могат да допринесат за изясняването на подобни проблеми, които са централни в българската историческа фонетика.

Отделно внимание заслужава изданието „Драготин апостол. Български ръкопис от XII – XIII в.“, в съавторство с Искра Христова-Шомова. В него изцяло дело на Петко Петков е езиковият анализ на паметника. Подробно са анализирани графичните и правописните особености, промените в глаголната система, разколебаването на употребата на падежите. Отличното познаване на българските диалекти позволява на автора да прави паралели със съвременното състояние на крайните югозападни говори, например при изпадането на съгласната /*c*/ във формите на спомагателния глагол.

Макар и кратки на пръв поглед като обем и написани в съавторство (с Иван Илиев), впечатляват и приносите на Петко Петков в диалектологията. Често подценяваната теренна работа и описанието на нови факти са в основата на тази наука. Затова високо цена приноси като „Първични и вторични носови гласни в един западнородопски български говор” (Българска реч, 28, 2 – 3, 2020, 39 – 47), и „Неизвестен модел за образуване на отрицателен императив в

българския език“ (В: Нено Неделчев в науката за българите. С., 2017, 275 – 279).

Образец за словообзавателен анализ са трудовете на Петков „Сложните думи в Египетския патерик” (Ricerche slavistiche 14 (60) 2016: 439 – 489) и “Суфиксалномотивирани съществителни с абстрактно значение в текста на Египетския патерик (ГСУ, 101, 2016, 5 – 104).

Голяма част от публикациите на Петко Петков са критични издания и каталози на писмени паметници. Цялата му научна продукция изглежда посветена на една цел – да разшири, темпорално и териториално, цялостната картина на историческото развитие и функционирането на българския език.

Петко Петко е напълно завършен и компетентен изследовател на българското книжовно наследство и на българския език във всичките му разновидности. Не е чудно, че е толкова търсен като съавтор. Работата му е прецизна, подчинена на фактите, изводите са ясни и подробно мотивирани. Като дългогодишен преподавател, той полага усилия и за учебния процес, за което свидетелства приетата за печат в Универското издателство „Св. Климент Охридски“ христоматия „Из старите ръкописи: южнославянски текстове от XIV и XV в.“

Петко Димитров Петков е учен със собствен почерк и с принос в българското езикозание. Затова препоръчвам на научното жури да гласува той да заеме академичната длъжност „професор по български език – старобългарски език“. Аз убедено ще гласувам за това.

10.04.2022

проф. Владимир Жобов